

Handledning

Praktisk tillämpning av AB/ABT kap. 6 § 3

Trafikverket

Postadress: 781 89 Borlänge

E-post: trafikverket@trafikverket.se

Telefon: 0771-921 921, Texttelefon: 010-123 50 00

Konfidentialitetsnivå: Intern

Dokumenttitel: Praktisk tillämpning av AB/ABT Kapitel 6 § 3

Författare: Christina Sandin I Lu, Ove Strömberg I M ö b 2, Andreas Rydström I V s y v 3,
Christofer Wilson P R y s, Jan-Erik Lundmark, U H v ä t v, Jonas Finnsson J P e

2022-11-21

Version: 1.0

Innehåll

Inledning.....	4
Syfte med handledningen	4
Avgränsningar	4
Definitioner och förkortningar.....	4
Om bestämmelsen	4
Process för prövning av entreprenörers krav	6
Bedömning av kostnadsändring och onormal prisförändring.....	6
Prövning av kostnadsändring på grund av myndighets åtgärd, krig eller annat krisförhållande	6
Prövning av onormal prisförändring	6
Prövning av oförutsebarhet.....	7
Prövning av huruvida kostnadsändringen väsentligt påverkar hela kostnaden för entreprenaden	7
Skälighetsbedömning, ändring av pris	7
Beaktande av index i kontrakt.....	7
Beräkning	8
Hantering av a conto	8
Bilaga 1, processbild	9
Bilaga 2, Index utveckling.....	10

Inledning

Trafikverket har ungefär tusen entreprenader i gång. I de flesta fall baseras entreprenadkontrakten på standardavtalen AB 04 eller ABT 06.

Kostnadsökningar till följd av pandemin och Rysslands invasion av Ukraina har medfört frågeställningar kring våra entreprenörers rätt till reglering i befintliga kontrakt med stöd av Bestämmelsen i Kapitel 6 § 3 AB 04/ABT 06 (kapitel 6 § 3)

Med anledning av ovanstående fattades ett beslut att ta fram en handledning gällande hantering av ökade kostnader i pågående kontrakt till följd av nuvarande omvärldsläge. Handledningen har tagits fram av en Trafikverksövergripande arbetsgrupp.

Inför beslut om reglering enligt kapitel 6 § 3 skall central stödgrupp konsulteras. Beslut tas enligt beslutsordning.

Alla beslut skall dokumenteras.

Syfte med handledningen

Syftet med handledningen är att underlätta för projekten att hantera inkommande underrättelser från entreprenör samt att säkerställa likabehandling i hanteringen mellan objekten.

Avgränsningar

Handledningen gäller för entreprenadkontrakt baserade på AB 04 och ABT 06 med anbudsmånad före mars 2022.

Definitioner och förkortningar

Anbudsmånad = Den månad då anbud ska vara beställaren tillhanda

Entreprenadsumma = kontraktssumma med justering för tillägg och avdrag samt i förekommande fall belopp avseende indexersättning, allt exklusive mervärdesskatt.

Kontraktår = Tolv månadsperioder med början från entreprenad-/ uppdragsstart

Kontraktssumma = i kontraktshandlingarna angiven ersättning för kontraktarbetena, exklusive mervärdesskatt.

Om bestämmelsen

Bestämmelsen i AB/ABT lyder:

§ 3 ”Avtalat pris skall ändras med hänsyn till dels kostnadsändring på grund av myndighets åtgärd, dels kostnadsändring som är förorsakad av krig eller annat krisförhållande med liknande effekt och som avser förnödenhet eller tjänst som är nödvändigt för entreprenaden, dels kostnadsändring som beror på onormala prisförändringar avseende material som ingår i entreprenaden. Ändring av det avtalade priset skall dock ske endast om kostnadsändringen varit oförutsebar och väsentligt påverkar hela kostnaden för entreprenaden.”

Bestämmelsen återfinns under kapitel 6 § 3 i AB 04 och ABT 06 med identisk ordalydelse. Bestämmelsen beskriver att avtalat pris skall ändras med hänsyn till vissa förutsättningar och syftar till att fördela riskerna mellan parterna för ett antal force majeure-liknande omständigheter.

Bestämmelsen är komplex och juridisk vägledning i form av domstolsavgöranden eller liknande är i princip obefintlig.

För att lättare förestå innehållet i bestämmelsen illustreras den i nedanstående tabell:

Omständighet	Orsak	Påverkar	Rekvisit
Kostnadsändring	Myndighets åtgärd	Förnödenhet eller tjänst som är nödvändig för entreprenaden	1. Oförutsebart 2. Väsentligt påverkar kostnaden för hela entreprenaden
	Krig eller annat krisförhållande med liknande effekt	Förnödenhet eller tjänst som är nödvändig för entreprenaden	1. Oförutsebart 2. Väsentligt påverkar kostnaden för hela entreprenaden
	Onormala prisförändringar	Material som ingår i entreprenaden	1. Oförutsebart 2. Väsentligt påverkar kostnaden för hela entreprenaden

Bestämmelsen om kostnadsändringar innehåller tre bestämmelser i en. I tabellen ovan är bestämmelsen uppdelad efter vilken orsak som föranlett kostnadsändringen.

Orsak grön och gul

Om kravet grundas på orsak grön eller gul gäller det endast för kostnadsändringar avseende förnödenhet eller tjänst som är nödvändig för entreprenaden. Förnödenhet eller tjänst begränsar sig i normalfallet till kostnadsposter såsom energi i form av exempelvis drivmedel eller elkraft. Underentreprenader betraktas varken som förnödenhet eller tjänst.

Orsak blå

Om kravet grundas på orsak blå gäller det endast för kostnadsändringar avseende material. Material avser sådant som byggs in i anläggningen.

Process för prövning av entreprenörers krav

Som framgått ovan är bestämmelsen uppdelad efter orsak till kostnadsändring. Inom ramen för prövningen av kravet finns anledning att behandla dessa orsaker separat då bedömningarna skiljer sig åt. En övergripande processbild finns, se bilaga 1.

Bedömning av kostnadsändring och onormal prisförändring

Prövning av kostnadsändring på grund av myndighets åtgärd, krig eller annat krisförhållande

Bedömningen i förhållande till orsak grön och gul utgår från att en kostnadsändring ska kunna visas. För att göra detta behöver entreprenören dels påvisa kostnaden vid tidpunkten innan myndighets åtgärd, krig eller annat krisförhållande påverkade kostnaden, samt faktisk kostnad. Kostnadsnivåerna styrks med fakturor eller andra verifikat (endast index utveckling är inte godtagbart som verifikat).

Entreprenören behöver även visa på ett orsakssamband mellan kostnadsändringen och myndighets åtgärd, krig eller krisförhållande, det vill säga hur mycket av kostnadsändringen som beror på myndighets åtgärd, krig eller krisförhållande samt varför. Misslyckas entreprenören med att styrka ett sådant orsakssamband kan inte kravet göras gällande i denna del. Orsakssambandet behöver vara precist och verifierbart.

Prövning av onormal prisförändring

Bedömningen i förhållande till orsak blå utgår från att en onormal prisförändring ska kunna visas. Metoden för detta går ut på att entreprenören ska visa vilket pris materialet hade vid tidpunkten för den onormala prisförändringens början samt faktiskt pris. Priser verifieras med fakturor eller andra verifikat (endast index utveckling är inte godtagbart som verifikat).

Entreprenören ska redogöra för hur stor kostnadsändringen blivit med tillhörande verifikat.

Trafikverket har centralt tagit ställning till vid vilken tidpunkt prisförändringarna blev onormala. Som grund för det ställningstagandet har den historiska utvecklingen av Trafikverkets investeringsindex använts.

Grafen visar på Trafikverkets investeringsindex utveckling för väg och järnväg från 2011 till september 2022. Grafen visar att en kraftig ökning inleds i början av 2021. Tidpunkten för när de onormala prisändringarna startade är därför 2021-01-01. I bilaga 2 ses Trafikverkets investeringsindex och driftindex för väg och järnväg samt konsumentprisindex (KPI-KS) för perioden januari 2011 tom 2022 september.

Prövning av oförutsebarhet

Prövningen av oförutsebarhet ska göras oberoende av om kravet grundas på orsak gul, grön eller blå. Prövningen går ut på att fastställa om de åberopade kostnadsändringarna varit oförutsebara. Exempel på en förutsebar kostnadsändring skulle kunna vara att ny lag eller förordning (vilka varit kända vid tidpunkten för anbudslämning) träder i kraft och påverkar priset på materialet, förnödenheten eller tjänsten. Här åligger det på entreprenören att argumentera för varför en kostnadsändring varit oförutsebar.

Prövning av huruvida kostnadsändringen väsentligt påverkar hela kostnaden för entreprenaden

Är de sammanlagda kostnadsändringarna, oavsett om de beror på myndighets åtgärd, krig eller annat krisförhållande eller onormala prisförändringar, större än 2,5 procent av entreprenadsumman har kostnadsändringen väsentligt påverkat hela kostnaden för entreprenaden och det avtalade priset skall ändras.

Skälighetsbedömning, ändring av pris

Trafikverket bedömer det skäligt att entreprenören får stå hela risken upp till väsentlighetsgränsen det vill säga 2,5 procent av entreprenadsumman, och att Trafikverket står för hela risken för överstigande del.

Ändringen av priset blir därför den del av kostnadsändringen som överstiger 2,5 procent av entreprenadsumman.

Ovanstående gäller under förutsättning att Trafikverket gör bedömningen att entreprenören hanterat situationen på ett lojalt och fackmässigt sätt och på så vis sökt minimera sin skada med anledning av kostnadsändringarna. I de fall Trafikverket gör bedömningen att entreprenören inte sökt minimera sin skada kan ersättningsbeloppet jämkas.

Beaktande av index i kontrakt

Kontrakt med någon form av kostnadsreglering med index kan komma i fråga för kostnadsändring enligt kapitel 6 § 3 under vissa förutsättningar.

Förutsättningar för att kostnadsreglera enligt kapitel 6 § 3 är att verifierade kostnadsökningar överstiger väsentlighetsnivån efter proportionerligt avräknande av index i kontraktet för perioden då kostnadsändring föreligger.

Beräkning

Efter sammanställning och verifiering av kostnadsändringar och fastställande av entreprenadsumman kommer vi till regleringen enligt kapitel 6 § 3

För att åskådliggöra följer ett exempel

Ingångsvärden		
KS	Kontraktssumma	170 mnkr
TA	Tillägg och avdrag	50 mnkr
VG	Väsentlighetsgränsen	2,50 %
VK	Verifierade kostnadsändringar	8 mnkr
IK	Proportionerligt index från kontrakt (för perioden)	0,5 mnkr

Uträkning

ES	Entreprenadsumma ($ES=KS+TA$)	220 mnkr
VKä	Väsentlig kostnadsändring i kr ($VKä=ES \times VG$)	5,5 mnkr
EKä	Ersättningsbar kostnadsändring ($EKä=VK-IK$)	7,5 mnkr
	Ersättning överskjutande del ($EKä-VKä$)	2 mnkr

Om $EKä-VKä$ är större än 0 utbetalas ersättning.

Det vill säga i detta exempel ligger leverantören över väsentlighetsgränsen och ersätts med 2 miljoner kronor.

Hantering av a conto

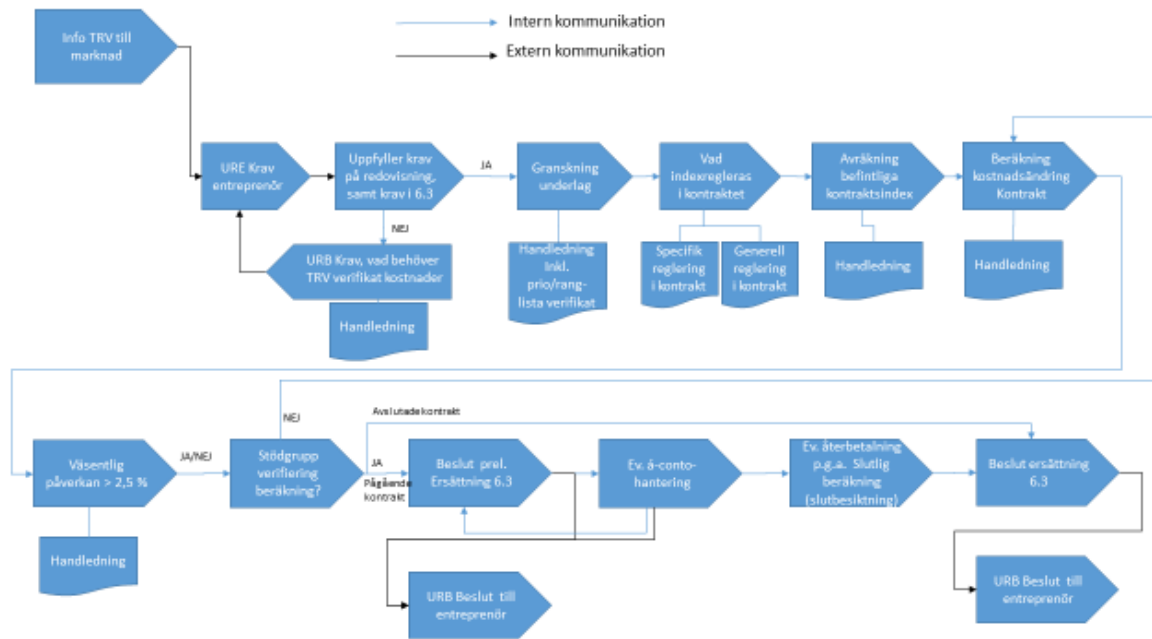
I kontrakt med lång återstående kontraktstid kan det övervägas att utge ett a-conto under följande förutsättningar:

- Entreprenören kan efter prövning enligt denna handledning påvisa stor kostnadspåverkan. Såväl avräkning av belopp upp till väsentlighetsgränsen samt beaktande av befintlig indexreglering ska göras i förhållande till hittills upparbetad entreprenadsumma.
- A conto-utbetalning får endast ske för inbyggt material samt kostnad för förnödenhet/tjänst. A conto får inte utges för kostnader som bedöms för framtiden eller för entreprenörs lager.
- Trafikverkets projektledning ska bedöma det högst sannolikt att detta a conto-belopp inte ska behöva betalas tillbaka av entreprenör.

Efter genomgång av ovanställda förutsättningar kan a conto-utbetalning ske för del av det uträknade beloppet (max 75 procent). Förutsätter beslut enligt arbetsordning.

När kontraktet och kapitel 6 § 3-utredning är slutfört och vi slutgiltigt verifierat kostnadsökning, dras de a conto-utbetalningar som genomförts av från slutregleringen.

Bilaga 1, processbild

Bilaga 2, Index utveckling

